

Revisors opklaring af besvigelser

Maria Bloch Christensen
Rikke Holmslykke Kristensen
Bent Warming Rasmussen

Revisors opklaring af besvigelser

– Læren af praksis

2. udgave

Maria Bloch Christensen, Rikke Holmslykke Kristensen
& Bent Warming-Rasmussen
Revisors opklaring af besvigelser – Læren af praksis
2. udgave/1. oplag
© Karnov Group Denmark A/S, København 2015

ISBN ISBN 978-87-619-3617-2

Omslag: Birger Gregers mDD, Frederiksberg
Sats og tryk: Narayana Press, Gylling

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Indhold

Forord 5

1	Besvigelser	12
1.0	Indledning	12
1.1	Definition af besvigelser	14
1.2	Besvigelserformer	15
1.2.1	Regnskabsmanipulation	15
1.2.2	Misbrug af aktiver	17
1.3	Ansvarsfordeling vedrørende opklaring af besvigelser	18
1.3.1	Revisors ansvar	19
1.3.2	Whistleblowing og medarbejderansvar	20
1.3.3	Whistleblowerordninger og revisors ansvar	22
2	Bedrageren og besvigelserbeslutningen	24
2.0	Indledning	24
2.1	Bedrageren	24
2.1.1	Stereotypen	25
2.1.2	Besvigelserestrekanten	26
2.1.3	Den etiske beslutningsmodel	27
2.2	Baggrunden for besvigelserbeslutningsprocessen	28
2.3	Besvigelserbeslutningsmodellen	28
2.3.1	Person med incitament til at begå besvigelser	29
2.3.1.1	Unsharable problems	32
2.3.2	Individuel beslutningstagning	36
2.3.2.1	Mulighed for at begå besvigelsen	37
2.3.2.2	Viden og uddannelse	40
2.3.2.3	Etik og værdier	42
2.3.2.4	Moralens internaliseringsniveau	45
2.3.2.5	Tilknytningsgrad	49
2.3.2.6	Rolledannelse	51
2.3.2.7	Retfærdiggørelse i beslutningssituationen	52
2.3.3	Adfærd / handlingen	56
2.3.4	Efterrationalisering	56
2.4	Psykopaten	58
2.4.1	De interpersonelle karaktertræk	60
2.4.1.1	Overfladisk	60
2.4.1.2	Grandios selvforståelse	60

Indhold

2.4.1.3	Uærlig	60
2.4.2	De følelsesmæssige karaktertræk	61
2.4.2.1	Mangel på samvittighed	61
2.4.2.2	Mangel på empati	62
2.4.2.3	Mangel på ansvarsfølelse	62
2.4.3	Livsstil	62
2.4.3.1	Impulsivitet	62
2.4.3.2	Mangel på mål i livet	62
2.4.3.3	Uansvarlighed	63
2.4.4	Asociale karaktertræk	63
2.4.4.1	Dårlig selvbeherskelse	63
2.4.4.2	Asocial opførsel som barn / ung	63
2.4.4.3	Asocial opførsel som voksen	64
2.5	Stress og asocial adfærd	64
2.6	Sammenfatning del I	66
3	Perspektivering I: Arbejdsrapport over ledende medarbejdere	67
4	Læren af opdagede besvigelser – tekniske muligheder	70
4.0	Indledning	70
4.1	Generelt	71
4.1.1	Virksomheden	71
4.1.1.1	En kriseramet virksomhed	71
4.1.1.2	Kundeaccept	71
4.1.1.3	Revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant	72
4.1.1.4	“Personen bag tallene”	72
4.1.2	Interne kontroller og nedskrevne forretningsgange	74
4.1.3	Regnskabsanalyse	76
4.1.4	Bilagsrevision	77
4.1.5	Stærkt revisionsbevis	79
4.1.6	Gennemgang af efterposter og posteringer tæt på status	80
4.1.7	Uforudsigelighed	80
4.2	Varesalg	81
4.2.1	Revisionshandlinger, varesalg	81
4.2.1.1	Udsende saldomeddelelser til debitorer (afledt revisionshandling)	81
4.2.1.2	Vugge til grav-analyse	82
4.2.1.3	Stikprøvevis kontrol af, at betingelser for rabat er opfyldt	82
4.2.1.4	Kreditnotakontrol	82
4.2.1.5	Substansrevision vedrørende lejekontrakter	83
4.2.1.6	It-revision	83
4.3	Varekøb	84
4.3.1	Revisionshandlinger, varekøb	84

4.3.1.1	Analysér rabatter og returvarer	84
4.3.1.2	It-revision	84
4.4	Andre eksterne omkostninger	85
4.4.1	Revisionshandlinger, andre eksterne omkostninger	85
4.4.1.1	Sandsynliggørelse af omkostninger	85
4.4.1.2	Forsikringer	86
4.4.1.3	It-revision	87
4.5	Løn	87
4.5.1	Revisionshandlinger, løn	87
4.5.1.1	Afstemning af løn	87
4.5.1.2	Direktør/ejer bekræfter ansættelse	88
4.5.1.3	Lønudbetaling godkendes af direktør eller ejer	88
4.5.1.4	Sammenholdelse af indberetningslister og personalelister	88
4.5.1.5	Sammenholdelse af timesedler med udbetalt overarbejde	88
4.6	Afskrivninger	89
4.6.1	Revisionshandlinger, afskrivninger	89
4.6.1.1	Vurdering af regnskabspraksis og regnskabsmæssige skøn	89
4.6.1.2	Vurdering af, om straksafskrevne poster er til stede i virksomheden	90
4.7	Renteindtægter/-udgifter	90
4.7.1	Revisionshandlinger, renteindtægter/-udgifter	90
4.7.1.1	Afstemning af renter til pengeinstitut	91
4.7.1.2	Sandsynliggørelse af renter	91
4.7.1.3	Afstemning af renter til/fra SKAT	91
4.7.1.4	Undersøg eventuelle tilbageførsler af renter på debitorer	91
4.8	Anlægsaktiver	91
4.8.1	Revisionshandlinger, anlægsaktiver	92
4.8.1.1	Afstemning/fysisk kontrol	92
4.8.1.2	Vurdering af baggrund for op- eller nedskrivning	92
4.8.1.3	Indhentning af bekræftelse på tilstedeværelse	93
4.8.1.4	Kontrol af ejerskab	93
4.9	Varelager	93
4.9.1	Revisionshandlinger, varelager	94
4.9.1.1	Fysisk lagerkontrol	94
4.9.1.2	Kostpriskontrol	95
4.9.1.3	Vurdering af baggrund for op- eller nedskrivninger	96
4.9.1.4	Svind	96
4.9.1.5	Observer lageroptællinger på ikke forud anmeldte lokationer	96
4.9.1.6	Afstemning af lejekontrakter	96
4.10	Igangværende arbejder for fremmed regning	97
4.10.1	Revisionshandlinger, igangværende arbejder for fremmed regning	97
4.10.1.1	Fysisk kontrol	97
4.10.1.2	Gennemgang af byggemødereferater	98

Indhold

4.10.1.3	Kontrol af sagsstyring, herunder omkostningskontrol	98
4.10.1.4	Gennemgang af kontrakter	98
4.10.1.5	Gennemgang af arbejdssedler, fakturering m.v. i efterfølgende periode	98
4.11	Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	98
4.11.1	Revisionshandlinger, tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	99
4.11.1.1	Udsend saldomeddelelser med kontoudtog	99
4.11.1.2	Undersøg indbetalinger fra tidligere afskrevne debitorer	99
4.11.1.3	“Underlige” debitorer i debitorkartoteket	100
4.11.1.4	Undersøg den aldersfordelte debitorsaldoliste	100
4.11.1.5	Hensættelse til tab og konstaterede tab på debitorer	101
4.11.1.6	Kontrol af indbetalinger i efterfølgende periode	102
4.11.1.7	Aggressiv opfølgning på saldomeddelelser	102
4.11.1.8	Årsagsvurdering af hensættelser til tab	102
4.11.1.9	Vurdering af tidligere betalingsmønstre	102
4.12	Likvider	103
4.12.1	Revisionshandlinger, likvider	103
4.12.1.1	Foretag uanmeldt beholdningseftersyn	103
4.12.1.2	Engagementsforespørgsel direkte fra banken	104
4.12.1.3	Grav til vugge-analyse	104
4.13	Kapitalkonto	105
4.13.1	Revisionshandlinger, kapitalkonto	105
4.13.1.1	Afstemning af kapitalkontoen med ejeren	105
4.13.1.2	Forbedring af kontroller	105
4.14	Kreditorer	106
4.14.1	Revisionshandlinger, kreditorer	106
4.14.1.1	Udsend kreditorsaldobekræftelser med kontoudtog	106
4.14.1.2	Afstem kreditorer til kontoudtog fra kreditor per statusdagen	107
4.14.1.3	Kontroller betaling i efterfølgende periode	107
4.14.1.4	Kontroller bilag bogført i ny periode	107
4.14.1.5	Kontroller adresser på leverandører med medarbejderkartotek	107
4.14.1.6	Kontroller om bankkontonummer for overførsel til kreditorkonto stemmer med kreditors kontonummer	107
4.14.1.7	Kontroller valutaomregning	108
4.14.1.8	Kontroller stikprøvevis kreditorkontoudtog for dato	108
4.15	Moms	108
4.15.1	Revisionshandlinger, moms	108
4.15.1.1	Sandsynliggørelse af moms	109
4.15.1.2	Afstemning af momstilsvar med faktisk indberetning	109
4.15.1.3	It-revision	109
4.16	Sammenfatning del II	109

5	Perspektivering II: Besvigellesopdagelsesmodellen	110
6	Sammenfatning	113
7	Litteraturliste	114
7.0	Bøger	114
7.1	Artikler	116
7.2	Internetsider	118
7.3	Love, standarder m.v.	118
7.4	Undersøgelser	119
7.5	Notater	119
7.6	Responsumsager	120
7.7	Domme	120
7.8	Årsregnskaber	120
	APPENDIX A: Historik i forbindelse med revisors ansvar for opklaring af besvigelser	121
	APPENDIX B: Sådan er psykopaten	123
	APPENDIX C: Større besvigelssager i Danmark	124
1	Indledning	125
2	Nordisk Fjer	127
3	Sagen om IT Factory og Stein Bagger	143
4	Genan	151
5	Sammenfatning	155
	Stikordsregister	156